

Feyenoord

Audit 1-meting november 2013

Auditteam Voetbal en Veiligheid

In opdracht van

Het Auditteam Voetbal en Veiligheid

Met dank aan

Feyenoord Rotterdam N.V.

Gemeente Rotterdam

Openbaar Ministerie, Parket Rotterdam

Nationale Politie, eenheid Rotterdam

Illustraties en vormgeving

Marcel Grotens (Bureau Beke)

Onderzoeksteam en rapportage

Marco Meesters

Ryanne van Rijn

Ayhan Akgul

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1. Over het Auditteam voetbal en veiligheid	4
1.2. De 1-meting	4
1.3. Visie op voetbalveiligheid	5
1.4. Leeswijzer	5
2. Aanbevelingen uit de 0-meting	6
2.1. Conclusies en aanbevelingen 0-meting	6
2.2. Conclusies en aanbevelingen Maasgebouw	7
2.2. Stappen van de vierhoek	8
3. Actuele situatie	9
3.1. Club en supporters	9
3.2. Infrastructuur	14
3.3. Organisatie en samenwerking	16
4. Conclusies en aanbevelingen	19
4.1. Ontwikkelingen: Verbetering of niet?	19
4.2. Aanbevelingen	20
4.3. Veelbelovende praktijken voor andere vierhoeken	21
Bijlage: verantwoording	22

1. Inleiding

1.1. Over het Auditteam voetbal en veiligheid

Het Auditteam Voetbal en Veiligheid bestaat sinds 2003. De hoofddoelstelling van het Auditteam is om concreet advies en aanbevelingen te geven over de aanpak van voetbalvandalisme en voetbalgeweld. Het Auditteam richt zich op de lokale 'voetbalvierhoek', bestaande uit gemeente, politie, Openbaar Ministerie (OM) en de Betaald voetbalorganisatie (BVO).

In de afgelopen jaren heeft het Auditteam in 0-metingen, samen met de betrokken partijen, de (tussen)balans opgemaakt. Hierbij bracht het Auditteam in kaart hoe de veiligheidsorganisatie en de fysieke infrastructuur rond het stadion zijn afgestemd op het profiel van de supporters en op het risiconiveau van de wedstrijden. Elke 0-meting mondde uit in een rapportage met conclusies over het huidige veiligheidsniveau en aandachtspunten of aanbevelingen ter verbetering hiervan.

Nu, circa 2,5 jaar na de 0-meting, heeft het Auditteam een 1-meting uitgevoerd.

1.2. De 1-meting

De doelstellingen van de 1-metingen zijn:

- Bepalen in hoeverre de aanbevelingen die eerder in de 0-metingen zijn gedaan, zijn doorgevoerd en;
- Indien dit niet het geval is, in kaart brengen wat de reden hiervoor is;
- Bepalen in hoeverre de veiligheidsproblematiek verminderd is en of er andere problemen zijn ontstaan;
- Bezien of de vierhoek slimme oplossingen heeft gevonden voor veiligheidsproblemen rondom het voetbal die voor andere BVO's interessant kunnen zijn (veelbelovende praktijken) en;
- Bezien hoe recente landelijke beleidsveranderingen, zoals het opstellen van een lokaal actieplan Voetbal en Veiligheid worden doorgevoerd.

De 1-metingen verlopen in vier stappen:

Stap 1: Een schriftelijke reflectie van de driehoek en de BVO op ontwikkelingen en acties sinds de 0-meting, op uitnodiging van het Auditteam.

Stap 2: Een wedstrijdbezoek door het Auditteam met speciale aandacht voor de ontwikkelingen zoals benoemd in de reflectie van de vierhoek, aangevuld met een aantal interviews.

Stap 3: Voorleggen van bevindingen aan de driehoek en de BVO.

Stap 4: Opstellen van een eindrapport.

In de bijlage vindt u een overzicht van het wedstrijdbezoek, de respondenten en de geraadpleegde documentatie.

1.3. Visie op voetbalveiligheid

Sinds de ontwikkeling van het Beleidskader Voetbal en Veiligheid (mei 2011) is normalisatie de belangrijkste doelstelling van het voetbalveiligheidsbeleid. De veiligheidspartners, zowel lokaal als nationaal, streven ernaar van het voetbal weer een feest te maken, door enerzijds vertrouwen te geven aan goedwillende supporters en anderzijds hard op te treden tegen ordeverstoorers (*high trust, high penalty*). In de visie van het Auditteam betekent normaliseren dat de veiligheidspartners veiligheidsbeleid dienen te verbinden aan een meer op service gericht supportersbeleid. Dat vergt het opbouwen van vertrouwen tussen de vier geijkte partners en de supporters(verenigingen). Relatiebeheer, overleg met supporters en het honoreren van redelijke supporterswensen dienen te worden gecombineerd met streng optreden bij overtreding van gemaakte afspraken.

Vanuit dit perspectief voeren we de 1-metingen uit. In deze 1-metingen hanteert het Auditteam hetzelfde model als in de 0-metingen, waarin voetbalveiligheid een resultante is van drie factoren, te weten:

1. De kenmerken van supporters en hun relatie met de club (bijvoorbeeld groepen probleemsupporters en incidenten).
2. De fysieke infrastructuur in en rondom het stadion (bijvoorbeeld de staat van het stadion, het scheiden van supportersstromen, de kwaliteit van de uitvakken, de commandoruimte en de kwaliteit van de camera's).
3. De kwaliteit van de veiligheidsorganisatie van de BVO en de partners, het veiligheidsbeleid, de regierol en de samenwerking tussen de veiligheidspartners.

1.4 . Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven we een samenvatting van de conclusies en aanbevelingen uit de 0-meting. Ook beschrijven we welke stappen de vierhoek heeft genomen na de 0-meting.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de actuele situatie bij Feyenoord en beschrijven we welke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in de periode sinds de 0-meting. We doen dat aan de hand van de drie in de vorige paragraaf genoemde factoren van voetbalveiligheid.

In hoofdstuk 4 trekken we conclusies uit de 1-meting en formuleren we aanbevelingen voor een verdere versterking van de veiligheidsaanpak rondom het betaalde voetbal bij Feyenoord.

2. Aanbevelingen uit de 0-meting Feyenoord (februari 2011)

In dit hoofdstuk gaan we in op de conclusies en aanbevelingen uit de 0-meting van Feyenoord. Eerst geven we de conclusies en de aanbevelingen uit de 0-meting weer. Ook geven we de relevante conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek van het Auditteam naar de rellen bij het Maasgebouw (2011) weer. Vervolgens geven we de reactie weer van de leden van de vierhoek op onze vraag welke stappen er na de 0-meting zijn gezet.

2.1. Conclusies en aanbevelingen 0-meting

Op basis van de uitgevoerde 0-meting trokken we de volgende algemene conclusie:

De samenwerking tussen de gemeente, Feyenoord, de politie en het OM is goed. Er zijn meerdere structurele overlegvormen en daarnaast zijn er korte onderlinge lijnen. De betrokken partijen kennen individueel en in onderlinge samenwerking een hoge mate van professionaliteit.

Feyenoord kent een grote en trouwe aanhang. Hoewel Feyenoord een familieclub is, kent de club ook een zeer explosieve harde kern. Dit maakt dat de huidige gesprekken over normalisatie ook in dat perspectief moeten worden gezien. Grosso modo kan worden gesteld dat 80 procent van de stadionpopulatie toe is aan normalisatie ofwel het terugbrengen van beperkende maatregelen. Echter, voor de gele sector, en in het bijzonder de vakken S, X, Z4 en W1, geldt dat er eerst een beheersbare situatie moet ontstaan. De supporters in deze vakken zullen een fundamentele gedragsverandering moeten tonen, voordat hun wensen worden ingewilligd.

De club zal moeten investeren in het opbouwen van een goede langetermijnrelatie met de supporters. Daarbij zal Feyenoord de afweging moeten maken of de club wil investeren in het verbeteren van de relatie met het publiek op de vakken S, X, Z4 en W1 of dat Feyenoord zich wil richten op het aantrekken van een fundamenteel ander publiek.

De situatie in de vakken S, X, Z4 en W1 en de Legioenzaal is zonder meer bedreigend voor de stewardorganisatie en de politie. Daarnaast is de situatie ook rondt onveilig uit het oogpunt van ontvluchting bij calamiteiten.

In de 0-meting benoemden we een aantal aandachtspunten:

1. De samenwerking op operationeel niveau (flexteams) is op een goede wijze vormgegeven. De club dient te investeren in het organiseren van personele stabiliteit.
2. De club dient hoge prioriteit te geven aan het herstellen van de relatie met de aanhang.
3. In een deel van het stadion moet worden toegewerkt naar een beheersbare situatie. Belonen van supporters is hier niet aan de orde. De beloning moet eerst verdiend worden.
4. Feyenoord, gemeente, politie en OM dienen in gezamenlijkheid na te denken over een strategie voor het terugdringen van de personele inzet rond wedstrijden. Maatregelen om dit te bewerkstelligen, kunnen in beginsel juist een hogere personele inzet vergen.

2.2 Conclusies en aanbevelingen Maasgebouw

Voorafgaand aan de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap op zaterdag 17 september 2011 vindt een betoging plaats, de 'mars van onvrede'. Ruim 1.000 Feyenoord-supporters lopen mee om op deze manier te protesteren tegen het beleid van de club. Na afloop van de betoging vinden korte, maar hevige ongeregelde plaatsen doordat een groep van ongeveer 300 personen richting het Maasgebouw trekt. Ongeveer 50 supporters raken betrokken bij gewelddadigheden. Relschoppers proberen zich toegang tot het gebouw te verschaffen. Er worden vernielingen gepleegd, er vallen enkele gewonden en een aantal politiemensen trekken hun dienstwapen.

Het Auditteam onderzocht de gebeurtenissen. In het onderzoek is een aantal aanbevelingen benoemd. Hierna benoemen we de meest relevante aanbevelingen:

1. Wij bevelen de driehoek van Rotterdam aan om de banden met Feyenoord aan te halen. Zowel op strategisch niveau (driehoek en directie) als op het beleidsmatige en operationele niveau (politie/voetbaleenheid en de veiligheidsorganisatie van de club) dient er geïnvesteerd te worden in de onderlinge werkrelatie. Het is belangrijk om beter op de hoogte te raken van elkaars werkwijzen, inschattingen, emoties en wensen, ook als dit op onderdelen of op bepaalde momenten gepaard gaat met stevige kritiek over en weer.
2. In het contact met supporters dient het supportersbeleid centraal te staan. Redelijke wensen moeten een goede kans krijgen en dienen te worden besproken, in elk geval met de Feyenoord Supportersvereniging (Hierna FSV).

2.3. Stappen van de vierhoek

We hebben de vierhoek gevraagd ons op de hoogte te brengen van de manier waarop zij zijn omgegaan met de aandachtspunten c.q. welke vervolgacties er zijn genomen door de lokale partijen. Hierna geven we integraal een groot deel van de reactie van de vierhoek weer :

"De conclusie van de 0-meting is, dat er overall sprake is van een goede samenwerking tussen partners en dat deze van hoog professioneel niveau is. Wel is een aantal aanbevelingen gedaan, waarbij de meeste aanbevelingen behoren tot de verantwoordelijkheid van Feyenoord.

Er is één actie genoemd die (mede) valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Feyenoord, gemeente, politie en OM dienen in gezamenlijkheid na te denken over een strategie voor het terugdringen van de personele inzet rond wedstrijden.

Het doel dat wij voorstaan, namelijk de verdere normalisatie rond wedstrijden is in diverse documenten uitgewerkt: het jaarlijks op te stellen convenant, het actieplan dat daar onder hangt, de notitie 'op weg naar normalisatie' en de huis- en gedragsregels van Feyenoord, waarbij het uitgangspunt van 'high trust, high penalty' een plek heeft gekregen. Een dadergerichte aanpak staat hierbij voorop. Voor de concrete acties en maatregelen verwijs ik u korthedshalve naar deze documenten.

Opgemerkt moet worden dat dit normalisatietraject er wel een is van een lange adem. De driehoek heeft geconstateerd dat er stappen zijn gemaakt, maar dat we er nog niet zijn. Wel kan ik u medelen dat het aantal risico-wedstrijden de afgelopen seizoenen is gedaald en daarmee ook de politie-inzet. Ook is het aantal veiligheidsmaatregelen gedaald. Zo wordt er bijvoorbeeld niet langer standaard gefouilleerd bij een A- en B-wedstrijd. Ook wordt bij risicowedstrijden niet standaard de drugshond ingezet.

Verder kan ik u medelen dat ik, in samenwerking met de politie, bij wijze van proef een wedstrijd van Feyenoord heb geselecteerd welke met minimale politie-inzet zal worden gespeeld. Politie zal hierbij alleen als verkeersregelaar optreden."

3. Actuele situatie

In dit hoofdstuk worden de huidige situatie van Feyenoord en de zichtbare veranderingen sinds de 0-meting betreffende de club en supporters, infrastructuur en organisatie en samenwerking van de vierhoek beschreven.

3.1. Club en supporters

1. Na een aantal mindere seizoenen beweegt Feyenoord sportief gezien weer de goede kant op. Onder leiding van het nieuwe technische trio, oud-Feyenoordspelers Ronald Koeman, Jean-Paul van Gastel en Giovanni van Bronckhorst eindigt Feyenoord in het seizoen 2011/2012 op een tweede plek in de Eredivisie en plaatst zich daarmee weer voor de Champions League. In het seizoen 2012/2013 doet Feyenoord wederom mee om de landstitel, maar eindigt uiteindelijk als derde. Daarmee plaatst de club zich voor de play-offs in de Europa League. Ook in seizoen 2013-2014 doet Feyenoord goed mee en staat na speelronde 12 op een vierde plek (november 2013).
2. Ook financieel gaat het de goede kant op met Feyenoord. Voor aanvang van het seizoen 2010/2011 werd Feyenoord nog onder verscherpt toezicht van de KNVB geplaatst (Categorie 1). Feyenoord is in april 2012 gepromoveerd van Categorie 1 naar Categorie 2. Dit betekent dat Feyenoord nu niet meer onder curatele van de KNVB staat.
3. Feyenoord heeft supporters in het hele land en kent een grote en trouwe aanhang (Het Legioen). Uit de 0-meting kwam naar voren dat zich destijds regelmatig incidenten voordeden tijdens thuis- en uitwedstrijden. Dat beeld bestaat nog steeds, al vinden er volgens de veiligheidspartners wel minder incidenten plaats dan in 2011. Nog altijd maakt een deel van de supporters zich schuldig aan diverse delicten. Vaak hebben de delicten te maken met het overtreden van huisregels, vernieling en openlijke geweldpleging. Het betreft hier incidenten zowel in als buiten het stadion. Uit de gegevens van het *Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme* (CIV) blijkt dat vuurwerk ook een aandachtspunt is voor Feyenoord. Bijna elke wedstrijd wordt er – tegen de huisregels in – toch vuurwerk (fakkels en rookbommen) afgestoken. Uit de gegevens van het CIV blijkt verder dat nog elke thuiswedstrijd incidenten ter afhandeling aangedragen worden bij de Arrestanten Afhandeling (ARAF). Een enkele keer is het noodzakelijk om buiten het stadion in te grijpen met het in stelling brengen van de ME (bijvoorbeeld Feyenoord – PSV, 24 februari 2013 en Feyenoord – De Graafschap, zie punt 4).

Het is de verwachting dat dit ook in de toekomst de situatie zal blijven. Dat vraagt om een professionele veiligheidsorganisatie en goede samenwerking tussen de veiligheidspartners.

4. De grote financiële problemen en de slechte prestaties in het seizoen 2010-2011 veroorzaakten veel emotie en grote onvrede onder een deel van de supporters. Dit resulteerde uiteindelijk in de ongeregeldheden bij het Maasgebouw aan het begin van het seizoen 2011-2012. Na afloop van de betoging (de 'mars van onvrede') vinden korte, maar hevige ongeregeldheden plaats, waarbij ongeveer 50 supporters zich toegang proberen te verschaffen tot het Maasgebouw. Het Auditteam deed onderzoek naar dit incident. Voor meer informatie verwijzen we naar ons eindrapport 'Relminuten bij het Maasgebouw'.

Het seizoen 2011/2012 verliep, na de ongeregeldheden bij het Maasgebouw aan het begin van het seizoen, rustig, met uitzondering van één incident bij De Graafschap – Feyenoord (25/03/2012).

Veel supporters van Feyenoord wisten kaarten buiten het uitvak te bemachtigen door de 1:2 kaartverkoop. Met name de harde kern ging massaal in vak 30/31 zitten, waardoor supporters van De Graafschap niet op hun eigen plaats konden zitten. Uit tientallen e-mails, die bij De Graafschap en lokale kranten zijn binnengekomen, kwamen veel klachten over deze groep Feyenoord-supporters. Veel van hen zouden dronken zijn geweest en mensen hebben geïntimideerd om elders te gaan zitten. De stewards van De Graafschap zijn hier niet tegen opgetreden en hebben dit ook niet doorgegeven aan de veiligheidscoördinator van De Graafschap. Deze groep Feyenoord-supporters was ook betrokken bij de openlijke geweldpleging achter de Spinnenkoptribune.

In de tweede helft van het voetbalseizoen 2012/2013 heeft er ook een aantal confrontaties plaatsgevonden tussen Feyenoord supporters en andere supportersgroepen:

- Roda JC – Feyenoord (10-03-2013): Na afloop vond er een confrontatie plaats tussen de Roda JC- en Feyenoord-supporters die op de Roda JC-tribunes zaten.
- RKC Waalwijk – Feyenoord (14-04-2013): Kort na aanvang van de wedstrijd ontstond er bij vak FF een vechtpartij tussen RKC-supporters en Feyenoord-supporters die vanuit vak HH richting vak FF waren gelopen. Bij deze vechtpartij werden flinke klappen uitgedeeld. Vanaf HH kwamen meer Feyenoord-supporters richting FF gelopen, er klom vanaf JJ een Feyenoord-supporter over het hek het veld op en liep vervolgens achter het doel langs richting HH.
- ADO Den Haag – Feyenoord (05/05/2013): Er bleek een tiental Feyenoord-supporters op de gezinstribune te zitten. Deze groep bleef niet onopgemerkt, waarna Haagse supporters de confrontatie aangingen.

Opvallend is dat de confrontaties met andere supportersgroepen zich altijd afspelen bij uitwedstrijden van Feyenoord.

5. Tijdens ons veldwerk, november 2013, telt Feyenoord 134 landelijke stadionverboden. Hiervan zijn 49 stadionverboden in het seizoen 2012-2013 uitgedeeld, 36 bij thuiswedstrijden en 13 bij uitwedstrijden. Opvallend is dat het

merendeel van deze stadionverboden zowel bij thuis- als uitwedstrijden wordt gegeven naar aanleiding van het beledigen van ambtenaren in functie.

6. Feyenoord hanteert drie verschillende uitkaarten, namelijk de Diamond-, Gold- en Silvercard. Alleen seizoenkaarthouders kunnen een uitkaart aanvragen. Als nieuwe uitkaarthouder ontvang je een Silvercard. Afhankelijk van het aantal uitwedstrijden dat je in een seizoen bezoekt, kun je in het volgende seizoen in aanmerking komen voor een Goldcard. Goldcardhouders die voldoende uitwedstrijden bezoeken, komen in aanmerking voor een Diamondcard.

De gedachte bij invoering van de uitkaart was dat deze op termijn zou leiden tot het verminderen van de verplichtingen voor supporters, bijvoorbeeld meer vrij vervoer. Echter, bij zo goed als elke uitwedstrijd van Feyenoord wordt een combiregeling opgelegd door de thuisclub. Dit tot onvrede van een deel van de supporters. Daarnaast zorgt het teruglopen van het aantal plaatsen dat BVO's beschikbaar stellen voor Feyenoord-supporters, in combinatie met de uitkaartregeling, dat het voor nieuwe supporters (bijvoorbeeld jongeren) moeilijk is om uitwedstrijden te bezoeken.

7. Sinds vorig jaar reist een groep Feyenoord-supporters regelmatig met een partybus af naar de uitwedstrijden. Deze groep weigert mee te doen aan de combiregelingen die met de thuisclub worden afgesproken en zorgt daarmee voor problemen. De groep bestaat uit supporters met en zonder een uitkaart van Feyenoord, enkele leden hebben een stadionverbod. Geen van de partijen (Feyenoord of de autoriteiten) kan echt optreden tegen de groep, zolang deze niets verkeerd doet. Tegelijk lijkt het er sterk op dat de groep de grenzen opzoekt en op zoek is naar manieren om de partijen te tarten. Naast het veiligheidsrisico dat dit met zich meebrengt, zorgt het ook voor een verslechtering van het imago van (een deel van) de Feyenoord-supporters in andere gemeenten.

Feyenoord gaat in gesprek met de groep die een uitkaart heeft en probeert afspraken te maken over onder welke voorwaarden de supporters met de partybus kunnen afreizen naar uitwedstrijden. Feyenoord is niet tegen het zelf regelen van een bus door supporters, maar wil wel graag informatie (wat, wanneer, hoeveel), zodat Feyenoord het vervoer in goede banen kan leiden. Feyenoord heeft echter beperkte bevoegdheden en middelen om dit af te dwingen, en de groep weigert mee te werken.

8. De officiële supportersvereniging, de FSV, is op diverse momenten betrokken bij de operationele, beleidsmatige en bestuurlijke overleggen tussen de vierhoekspartners. Zie verder paragraaf 3.3.

De relatie tussen Feyenoord en de supporters is broos. Na de rellen bij het Maasgebouw zijn de toch al gespannen verhoudingen verder verstoord. Feyenoord en de supporters hechten echter wel belang aan overleg. Daarom heeft de voltallige directie van Feyenoord nu eens in de zes tot acht weken overleg met het bestuur van de FSV. In dit overleg komen allerhande zaken aan de orde, variërend van supporterszaken tot financiële en technische zaken. Het

overleg verloopt soms moeizaam, maar wel beter dan het was. Het lukt soms constructief met elkaar te praten en op één lijn te komen. Het blijft echter twee stappen vooruit en een stap terug. Gesprekken met individuele supporters, over operationele zaken zoals een sfeeractie, verlopen veel gemakkelijker.

De afgelopen periode zijn twee belangrijke stappen gezet in het verbeteren van de relatie tussen Feyenoord en de supporters. Ten eerste heeft Feyenoord samen met de FSV een supportersraad opgezet. In deze supportersraad moet het gesprek worden gevoerd over allerlei supporterszaken, onder andere veiligheid. Feyenoord wil de raad gebruiken om de expertise en inzichten van de supporters te benutten en om draagvlak te creëren voor maatregelen. Feyenoord en de FSV streven naar een brede vertegenwoordiging van supporters, dus naast de vertegenwoordigers van de officiële supportersverenigingen ook vertegenwoordigers van niet-formeel georganiseerde supporters.

Ten tweede hebben Feyenoord, de FSV en Vereeniging de Feijenoorder op 15 december 2013 een akkoord bereikt over hoe de belangen van de supporters binnen de club nog beter te borgen. In dat akkoord zijn drie afspraken gemaakt:

- twee vertegenwoordigers van de supporters worden toegevoegd aan de Stichting Feyenoord, met een adviserende rol.
- Feyenoord trekt een extra medewerker aan die zich fulltime bezighoudt met supporterszaken (naast de vier reeds werkzame medewerkers op de afdeling Supporterszaken en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen).
- Supporterszaken wordt een belangrijk aandachtsgebied voor het nieuwe lid van de Raad van Commissarissen, en het profiel wordt daarop aangepast.

Door deze ontwikkelingen is de relatie tussen Feyenoord en zijn supporters op dit moment redelijk tot goed. In alle lagen van de organisatie zijn supporterszaken geborgd.

De FSV blijkt in de praktijk in een lastige positie te zitten, omdat ze wel namens de supporters spreekt, maar lang niet alle supporters zich vertegenwoordigd voelen door de FSV. Supporters scharen zich ook niet zomaar achter afspraken die de FSV maakt. Dit brengt Feyenoord ook in een lastige positie, omdat Feyenoord niet altijd weet wat de vertegenwoordigingsgraad is van de FSV. Als Feyenoord een afspraak maakt met de FSV is niet gezegd dat alle supporters het daarmee eens zijn.

9. De politie heeft een eigen relatie met de supporters. De voetbaleenheid van de politie heeft in het verleden goede contacten opgebouwd met de oude harde kern. Politie en oude harde kern kennen elkaar, een redelijk open gesprek is mogelijk en ze kunnen goede afspraken maken. De jonge harde kern veroorzaakt meer incidenten en is nog minder bekend. De politie kent deze jonge

harde kern echter steeds beter en slaagt erin de jongeren uit de anonimiteit te halen door ze aan te spreken.

10. Ook de gemeente heeft een eigen lijn met de supporters. De burgemeester had, mede naar aanleiding van de Maasgebouwwrellen in 2011 en de toen bestaande onvrede onder de supporters, behoefte aan het verbeteren van zijn informatiepositie, om zo te weten wat er leeft bij de verschillende geledingen van de achterban van Feyenoord. Ook wil de burgemeester draagvlak creëren en toetsen of de juiste keuzes worden gemaakt in het kader van het normalisatietraject. De burgemeester is van mening dat dit alleen kan door met de supporters zelf in gesprek te gaan. Het doel daarbij is van gedachten te wisselen over allerlei zaken die supporters zelf, dan wel de burgemeester, inbrengen en daarbij te kijken waar ze elkaar vinden en hoe ze in gezamenlijkheid mogelijke (voorzienbare) problemen kunnen aanpakken.

Per gesprek zitten er vijf tot tien mensen aan tafel. De burgemeester streeft naar twee gesprekken per jaar. Het gaat dus om de totale achterban van Feyenoord en juist niet alleen om de 'kritische massa'. Zo zat er een keer een jonge supporter met zijn moeder aan tafel, de ander keer was dat een lid van de harde kern. De directie Veiligheid kijkt samen met de voetbaleenheid naar de supporters die voor een gesprek in aanmerking komen en ook met de burgemeester willen spreken. Daarnaast kunnen supporters ook zelf personen voordragen. De club heeft hier geen rol in, maar wordt wel geïnformeerd dat een gesprek (en met wie) plaatsvindt. De directie Veiligheid bepaalt uiteindelijk wie wordt uitgenodigd, waarbij het uitgangspunt is dat iedereen welkom is en de burgemeester zo veel mogelijk 'verschillende' supporters spreekt. De enige eis is dat de persoon niet recent betrokken is geweest bij gewelddadige/criminele zaken. Er is dus geen vastomlijnd protocol. Dat is ook niet de bedoeling, omdat juist iedereen welkom is en de burgemeester zodoende in gesprek wil geraken met alle geledingen binnen de achterban. Gelet op bovenstaande kan het voorkomen dat de FSV aan tafel zit in de hoedanigheid als FSV of op persoonlijke titel.

11. Feyenoord en de veiligheidspartners streven naar normalisatie. Feyenoord en Stadion Feyenoord hebben in samenwerking met FSV en later ook de Sportclub Feyenoord in juli 2012 de notitie "Op weg naar normalisatie" opgesteld. In dit document is een gezamenlijke missie geformuleerd: *"(Thuis)Wedstrijden van Feyenoord dienen zich af te spelen in een Feyenoordwaardige ambiance, in een voor spelers, medewerkers en bezoekers veilige omgeving, waarin iedereen zich thuis en welkom voelt."*
12. De nieuwe beleidslijn die wordt ingezet, is er nadrukkelijk op gericht om goed gedrag te belonen en wangedrag strenger te bestraffen. Generieke, voor alle bezoekers geldende maatregelen worden vervangen door een herkenbare, daardergerichte aanpak, waarbij individuen die zich misdragen, kunnen rekenen op passende sanctiemaatregelen.

Diverse maatregelen uit de plannen zijn doorgevoerd:

- Bij A- en B-wedstrijden is de standaardfoullering afgeschaft. Soms vindt selectieve foullering plaats, soms helemaal geen foullering.
- Bij risicowedstrijden wordt niet meer standaard de drugshond ingezet.
- Het aantal risicowedstrijden is in de afgelopen seizoenen gedaald. Daarbij is ook de politie-inzet in het afgelopen seizoen afgenomen. In het seizoen 2012-2013 is het aantal ingezette politie-uren met 22 procent gedaald ten opzichte van het seizoen 2011-2012.
- Het aantal sfeeracties is verhoogd.
- In de groene sector is een systeem van vaste plaatsen ingevoerd.

Daarnaast zijn de veiligheidspartners van plan om een pilot te doen met een wedstrijd met minimale politie-inzet. Tijdens deze wedstrijd zal de politie enkel worden ingezet als verkeersregelaar.

Belangrijkste volgende uitdaging in het normalisatietraject is de gele sector. Deze bespreken we in paragraaf 3.2.

3.2. Infrastructuur

1. De thuiswedstrijden van Feyenoord worden gespeeld in het Stadion Feyenoord, in de volksmond 'De Kuip'. In 1994 is het stadion gerenoveerd en opnieuw in gebruik genomen. Het stadion heeft een capaciteit van 51.577 toeschouwers.
2. Al jaren wordt gesproken over de bouw van een nieuw stadion. Er werd gewerkt aan een voorstel, waarin de gemeente garant zou moeten staan. Echter, begin juli 2013 heeft het college van burgemeester en wethouders het voorstel voor een 'nieuwe Kuip' ingetrokken. Het college nam dat besluit omdat draagvlak voor het plan zou ontbreken. Tegenstanders van het initiatief vinden het risico te groot. Inmiddels is een besluit in voorbereiding om de huidige Kuip grondig te verbouwen. De werkzaamheden zouden moeten starten in 2015 en in 2018 afgerond moeten zijn.
3. In de 0-meting constateerden we dat Feyenoord een probleem heeft in de zogenaamde gele sector, de sector achter het doel waar een deel van de fanatieke aanhang van Feyenoord zit. De constatering in de 0-meting was dat de trappen en bordessen vol waren en dat de situatie bedreigend was voor stewards en politie. We constateren in de 1-meting dat er beperkt verbetering is opgetreden in deze situatie. Op het oog zijn de vakken (R, S en T) nog steeds erg vol, de trappen en bordessen zijn niet zichtbaar en alle supporters staan. Door de infrastructurele situatie in de gele sector is het onmogelijk om de trappen vrij te houden van supporters. Er staan weliswaar stewards op het vak, maar die richten zich vooral op het bedienen van de uitgangen. Als de vlam in de pan slaat, zijn de stewards niet bij machte de situatie te beheersen. Zolang deze infrastructuur, waarbij de vakken niet van elkaar zijn gescheiden,

onveranderd blijft, zal deze potentieel onveilige situatie blijven bestaan. Wel zien we dat sommige stewards erin slagen om met supporters in gesprek te komen.

De gemeente en de BVO waren in discussie verwickeld over deze gele sector en de problemen. We identificeren drie elementen in de discussie. Ten eerste gaat het om de mate waarin fysieke risico's worden gelopen in de huidige situatie. De vraag is of de volle vakken zorgen voor risico's bij calamiteiten en levensbedreigende situaties. Een tweede element in de discussie is de mate waarin Feyenoord baas in eigen huis is. De vraag is of Feyenoord bij machte is om in te grijpen als de vlam in de pan slaat. Een derde element in de discussie is hoe realistisch het is om op korte termijn maatregelen te nemen tegen de situatie in de gele sector. Het Auditteam constateerde in november 2013 dat Feyenoord en de gemeente Rotterdam verschillende inzichten hadden over de omvang van de risico's en de mate waarin een oplossing op korte termijn realistisch is. Het Auditteam constateert dat de partijen de afgelopen periode een gezamenlijk traject hebben ingezet om de risico's in kaart te brengen en tot een gezamenlijke aanpak te komen.

4. In de 0-meting constateerden we een autoriteitsvraagstuk in de Legioenzaal, die dienst doet als supportershome. We constateerden toen dat deze Legioenzaal niet toegankelijk was voor stewards. We zien nu dat deze situatie verbeterd is. Feyenoord heeft goede afspraken kunnen maken met de FSV, en die pakt haar rol goed op. De FSV heeft eigen toezichthouders in dienst die de orde handhaven in de Legioenzaal. De nooduitgang is bemand door stewards van Feyenoord. Uit een aantal incidenten in de afgelopen jaren is gebleken dat stewards en toezichthouders van de FSV er goed in slagen om gezamenlijk op te treden in de Legioenzaal.
5. Een ander vraagstuk is de handhaving van stadionverboden. Het komt voor dat supporters met een stadionverbod toch tijdens de wedstrijd in het stadion zitten. Het grote aantal mensen met een stadionverbod maakt het voor Feyenoord lastig om deze mensen aan de poort tegen te houden.

Opvallend is dat in de briefings die we tijdens het wedstrijdbezoek bijwoonden (zowel in de briefing van de politie als in de combibriefing van politie en stewards) geen aandacht wordt besteed aan de lopende stadionverboden. Het is begrijpelijk dat niet alle 134 stadionverboden in de briefing kunnen worden behandeld. Wel biedt deze briefing een goede gelegenheid om personen waarvan het bekend is dat ze, ondanks hun stadionverbod, toch vaak in de Kuip te vinden zijn, uit te lichten.

De huidige inzet is gericht op het spotten van overtreders van een stadionverbod door spotters of cameraploeg. Vervolgens worden stewards ingezet om deze overtreders staande te houden. In de praktijk blijkt dit niet altijd goed mogelijk. Het komt voor dat andere supporters zich met de aanhouding bemoeien en de stewards bedreigen, waardoor de aanhouding moet worden afgeblazen.

3.3. Organisatie en samenwerking

1. In de brief van de burgemeester (zie 2.3) wordt de samenwerking tussen Feyenoord, Stadion Feyenoord N.V., gemeente, OM en politie omschreven als goed. Het Auditteam constateert dat er een duidelijke structuur is en dat de communicatielijnen op operationeel, tactisch en strategisch niveau kort zijn. Op alle niveaus wordt periodiek overleg gevoerd tussen alle betrokken partijen:
 - Voetbaldriehoek; drie keer per jaar komt de 'voetbaldriehoek' bij elkaar om de gemaakte afspraken te monitoren, dan wel bij te sturen. Bij dit overleg zijn de burgemeester, de korpschef, de hoofdofficier, de directie van Feyenoord/stadion Feyenoord en een vertegenwoordiger van de FSV aanwezig.
 - Beleidsoverleg; eens in de zes weken komen op initiatief van de gemeente de vertegenwoordigers van de ondertekenaars van het convenant bijeen. Tijdens dit overleg worden de afspraken uit het convenant en het actieprogramma besproken en gemonitord. Op incidentele basis kunnen externe betrokkenen worden uitgenodigd voor het overleg. Twee tot drie keer per jaar sluit de supportersvereniging FSV ook aan.
 - Operationeel veiligheidsoverleg; naast de beleidsoverleggen en voetbaldriehoek vindt op initiatief van Feyenoord minimaal zes weken voorafgaand aan een wedstrijd operationeel overleg plaats ter voorbereiding van de wedstrijd(-en) tussen vertegenwoordigers van Feyenoord Rotterdam, Stadion Feyenoord, Politie Rotterdam-Rijnmond (Voetbaleenheid, district 9) en een vertegenwoordiger van de bezoekende club.
2. De structuur voor samenwerking, zoals hierboven beschreven, is goed. De verhouding tussen de partijen waren in november 2013 echter verstoord. De partijen waren vooral verdeeld over de gele sector. In paragraaf 3.2 benoemen we de verschillende inzichten al. In de afgelopen periode hebben twee relevante ontwikkelingen plaatsgevonden. Ten eerste vond op 23 januari 2014 een debat in de gemeenteraad plaats, waar ook vertegenwoordigers van Feyenoord, de supporters en de driehoek (gemeente, politie, OM) aanwezig waren. De partijen geven aan dat dit debat de nodige kou uit de lucht heeft gehaald en de partijen nader tot elkaar hebben gebracht.

Ten tweede hebben de vierhoekspartners de afgelopen periode gewerkt aan het plan "Normalisatie 2.0, seizoen 2014-2015". In dit plan hebben ze gezamenlijke afspraken gemaakt over hoe normalisatie in het seizoen 2014-2015 tot stand moet komen, inclusief doelstellingen, indicatoren en afspraken over monitoring. Het plan gaat onder andere in op de situatie in de gele sector en op de samenwerking tussen stewards en politie. Ook zijn er drie werkgroepen geformeerd, waarin gezamenlijk aan onderdelen van het plan wordt gewerkt. Supporters zijn hierbij ook betrokken, zo heeft het OM samen met de supportersvereniging een plan opgesteld over invulling van het concept '*high trust, high penalty*'.

De partijen geven aan dat beide ontwikkelingen hebben bijgedragen aan versterking van het onderlinge vertrouwen.

3. De veiligheidsorganisatie van Feyenoord valt onder stadion Feyenoord N.V. en de *Safety & Security Manager* fungeert als Veiligheidscoördinator (VC). De uitvoering is in handen van het stadion/*Sport & Event Security*. De stewardorganisatie maakt een professionele indruk. Feyenoord heeft circa 250 stewards in dienst. Uit de 0-meting kwam naar voren dat door de omvang van de stewardorganisatie het verloop hoog is. Hierdoor was het basale kennisniveau (stadionbekendheid en communicatieafspraken) niet altijd op orde. Daarnaast kwam het voor dat stewards niet naar de tribune kijken, maar naar het veld.

Deze vraagstukken spelen nog steeds, maar over het algemeen maakt de stewardorganisatie nog steeds een professionele indruk. Wel verdient het aanbeveling om bepaalde strategische punten, zoals de opgang naar bepaalde vakken, dubbel te bezetten door stewards. De club wil de mening van supporters over stewards veranderen. Stewards worden nu nog te veel gezien als verlengstuk van de politie. De club wil het beeld van de gastheer of -vrouw die er voor de gasten is en die de veiligheid garandeert (bijvoorbeeld door te acteren in levensbedreigende situaties). Daarom wil de club de gele jassen vervangen.

4. De samenwerking tussen de politie en de stewardorganisatie op operationeel niveau kan verbeterd worden. Nu acteren beide partijen voornamelijk los van elkaar. Er wordt wel informatie uitgewisseld, bijvoorbeeld over de inzet en er is een gezamenlijke debriefing in het stadion. Het ontbreekt aan een gemeenschappelijke doelstelling en een gemeenschappelijk plan om die doelstellingen te bereiken.
5. De arrestantenafhandeling (ARAF) bij de Kuip is van zeer hoog niveau. Op het terrein van het stadion is een ruimte gecreëerd waar arrestanten naar toe worden gebracht. Het gaat om supporters die een overtreding maken in het stadion, bijvoorbeeld het overtreden van een stadionverbod, maar ook om supporters die onderweg naar het stadion overtredingen begaan, bijvoorbeeld het scanderen van antisemitische spreekkoren. De arrestanten worden bij aankomst direct op de foto gezet en ondergaan een alcoholtest. De politie ondervraagt de arrestant, waarna OM zo mogelijk direct een straf oplegt. Er is ook een vertegenwoordiger van Feyenoord aanwezig, die toeziet op de civielrechtelijke afhandeling bij Feyenoord (bv intrekken seizoenkaart en eventuele doormelding aan KNVB voor oplegging civielrechtelijk stadionverbod door de KNVB). In een beperkt aantal gevallen (vuurwerk) heeft het OM de politie gemandateerd om transacties aan te bieden
6. Onder andere naar aanleiding van de strandrellen bij Hoek van Holland (2009), waarbij een aantal overlastgevende Feyenoord-supporters betrokken was, zijn politie en gemeente gestart met het project 'Hand-in-Hand'. Bij dit project draait het om een persoongerichte aanpak (PGA) waarin onder andere wordt getracht personen uit de anonimiteit te halen, maar vooral een maat-

werkaanpak te ontwikkelen gericht op het individu. Supporters moeten aan twee voorwaarden voldoen om in het project te worden opgenomen. Ten eerste moet de supporter betrokken zijn geweest bij een voetbalgerelateerd incident. Ten tweede moet de supporter een relatie hebben met de harde kern, zelf behoren tot de harde kern of 'solliciteren' naar een functie binnen de harde kern.

De verdachte personen worden extra in de gaten gehouden en één politieagent wordt gekoppeld aan een supporter. Als er voldoende informatie is verzameld, wordt een supporter besproken met partijen als de directie Veiligheid van de gemeente(n), sociale zaken, GGD, belastingdienst en OM, om tot specifieke maatregelen te komen. De aanpak werkt twee kanten op. Enerzijds gaat de politie bij supporters langs om in gesprek te gaan en hen te waarschuwen dat ze in de gaten worden gehouden. Anderzijds biedt het project de mogelijkheid voor de supporters om hun leven weer op orde te krijgen, door middel van doorverwijzing naar één van de samenwerkende partners. Als een supporter bijvoorbeeld problemen heeft met het vinden van een baan wordt hij doorverwezen naar sociale zaken, die hem helpt met het zoeken van een baan.

Bij de start van dit project werden 45 personen in de gaten gehouden. Momenteel zijn dit nog 20 personen. Op dit moment is de aandacht vooral gericht op het signaleren van jongere jongens. Dit wordt gedaan in samenwerking met de fancoaches van Feyenoord. Deze preventieve aanpak blijft lastig, omdat deze jonge jongens vaak nog niet betrokken zijn geweest bij (grotere) incidenten. Een voordeel van deze preventieve aanpak is dat deze jongens vaak nog thuis wonen. Ouders hebben vaak een positieve invloed op hun kinderen, wat deze aanpak bevordert.

7. Uit de 0-meting kwam naar voren dat het multidisciplinaire overleg tussen gemeente, club, GHOR, brandweer en politie, over 'safety' in beperkte mate plaatsvindt. Dit overleg is de laatste tijd juist intensief, mede vanwege de situatie in de gele sector (zie verder paragraaf 3.2.).

Net als we bij de 0-meting constateerden, wordt er driejaarlijks een multidisciplinaire oefening uitgevoerd. Recent is geoefend met een scenario waarbij de spelersbus ontplofte. Feyenoord is enthousiast over deze oefening en stelt voor om vaker te oefenen. Daarnaast voert Feyenoord periodiek een ontruimingsoefening uit.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1. Ontwikkelingen: Verbetering of niet?

1. Het veiligheidsvraagstuk bij Feyenoord is en blijft relatief groot (ten opzichte van veel andere BVO's). Feyenoord heeft, naast een grote groep welwillende supporters, een lastige groep supporters die regelmatig voor incidenten zorgen. De kwalitatief hoogwaardige veiligheidsorganisatie, zowel van Feyenoord als van de politie, zorgt voor een demping op het veiligheidsvraagstuk. De belangrijkste belemmerende factor was de samenwerking tussen de BVO en de gemeente in het streven naar normalisatie, maar de partijen lijken de afgelopen periode nader tot elkaar gekomen.

2. De veiligheidssituatie bij Feyenoord is verbeterd ten opzichte van de situatie in de 0-meting en in de periode van de Maasgebouwwellen. Er zijn relatief weinig incidenten. De fanatieke supporters houden zich, mede door de goede sportieve resultaten, relatief rustig. Dit is geen reden om rustig achterover te leunen. Feyenoord blijft een club met een lastige groep supporters, die vooral bij uitwedstrijden nog wel eens voor problemen zorgen. Het voorbeeld van de partybus laat dit zien: het zoeken van de grenzen, het uitdagen van het gezag. Dit maakt dat alertheid en scherpheid noodzakelijk blijven.

Belangrijk risico blijft de gele sector, al zijn er verschillende inzichten over de mate van het risico. De risico's zijn fysiek (mogelijkheid van snelle ontruiming en medisch ingrijpen) en sociaal (mogelijkheid van ingrijpen bij (dreigende) ongeregelheden) van aard. De huidige infrastructurele situatie maakt het moeilijk om hier iets aan te doen, bijvoorbeeld om de trappen vrij te houden.

3. Het streven naar normalisatie werpt zijn eerste vruchten af. Feyenoord en de veiligheidspartners zijn erin geslaagd om diverse veiligheidsmaatregelen af te bouwen en meer wedstrijden als laag-risico wedstrijd te classificeren. Een positief punt is dat Feyenoord veel energie steekt in het opbouwen van een goede relatie met supporters, bijvoorbeeld door het supportersplatform nieuw leven in te blazen.

4. De veiligheidsorganisatie van Feyenoord is, ondanks de kanttekeningen bij het aantal stewards, van hoog niveau. Zeker vergeleken met andere BVO. Datzelfde geldt voor de politieorganisatie. De structuur voor samenwerking tussen de partners, met periodieke overleggen op elk niveau, is op zijn plaats en functioneert.

5. Inhoudelijk verliep de samenwerking eind 2013 stroef. In onze gesprekken waren alle partners kritisch over elkaar en er waren verschillen van mening, vooral over het normalisatietraject in de gele sector. Alle partijen erkennen dat goede resultaten zijn geboekt en delen het eindplaatje, de verschillen van inzicht gingen over het vervoltraject. Sinds eind 2013 hebben twee relevante ontwikkelingen plaatsgevonden: 1) het debat in de gemeenteraad, waar ook vertegenwoordigers van Feyenoord, de supporters en de driehoek (gemeente,

politie, OM) aanwezig waren en 2) het gezamenlijke traject om tot een nieuwe normalisatie-aanpak te komen. Het Auditteam juicht deze ontwikkeling toe en denkt dat de partijen hiermee een belangrijke stap hebben gezet om tot verbeteringen in de samenwerking te komen. Het Auditteam zal de ontwikkelingen met belangstelling volgen.

6. Het valt het Auditteam op dat alle partijen eigen banden met vertegenwoordigers van supporters hebben. Op zich is het goed dat alle partijen het belang van goed contact met de supporters onderkennen. Echter, het wekt bij het Auditteam bevreemding dat alle partijen los van elkaar met de supporters praten. Hierdoor ontstaat in ieder geval bij het Auditteam, maar wellicht ook bij anderen, het beeld dat de partijen niet met één mond praten. Ook is het risico groot dat de partijen een andere boodschap verkondigen. Dat zorgt er enerzijds voor dat supporters niet goed weten wat nu precies van ze verwacht wordt, anderzijds dat supporters ruimte krijgen om partijen tegen elkaar uit te spelen.

4.2. Aanbevelingen

Op basis van deze conclusies formuleren we de volgende aanbevelingen.

1. Investeer in verdere verbetering van de samenwerking, vooral tussen gemeente en BVO. Beide partijen delen het eindplaatje, dat zou voldoende moeten zijn om echt samen te werken aan de realisatie daarvan. Breng gezamenlijk de risico's (aard en omvang) van de huidige situatie in de gele sector scherp in kaart. Ontwar de verschillende risico's die een rol spelen in de discussie (fysieke veiligheid en security). Vraag gezamenlijk deskundigen een inschatting te maken van aard en omvang van deze risico's. Bespreek vervolgens welke risico's acceptabel worden geacht en weeg de risico's tegen elkaar af (bijvoorbeeld risico van escalatie bij ingrijpen versus risico van ontruiming bij calamiteit).

N.B. In het onderdeel fysieke veiligheid van het plan "Normalisatie 2.0, seizoen 2014-2015" spreken de partners af dat de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond de risico's in kaart gaat brengen.

2. Stel een gezamenlijk stappenplan op om de risico's te beheersen. Benoem daarin niet alleen de stappen en de verantwoordelijken voor uitvoering, maar benoem ook mijlpalen in het proces. Definieer hoe bepaald wordt of een stap in het proces succesvol is geweest en of de volgende stap gezet kan worden.
3. Neem in de ontwikkeling van het stadion ook veiligheidsargumenten mee. Het Auditteam is het met de BVO eens dat in de huidige infrastructuur moeilijk echte verbeteringen gerealiseerd kunnen worden. Verbouwing van het stadion geeft de gelegenheid om met supporters in gesprek te gaan over wensen en eisen en om een situatie te creëren die zowel voor supporters als voor de autoriteiten prettig en acceptabel is.

4.3. Veelbelovende praktijken voor andere vierhoeken

Deze 1-meting geeft zicht op praktijken die voor andere vierhoeken als voorbeeld kunnen dienen.

1. De arrestantenafhandeling (ARAF) bij de Kuip is van zeer hoog niveau. In paragraaf 3.3 onder punt 5 gaan we hier dieper op in.
2. Preventief supportersbeleid. Politie, gemeente en Feyenoord hebben met het project Hand-in-Hand een goed voorbeeld gecreëerd van preventief supportersbeleid. In paragraaf 3.3 onder punt 6 gaan we hier dieper op in.

Bijlage: verantwoording

Gesprekken

Dhr. A. Aboutaleb	Burgemeester Rotterdam
Dhr. M. Boer	Hoofd Voetbaleenheid politie Rotterdam
Dhr. J. Damsteegt	Hoofdinspecteur en stadioncommandant politie Rotterdam
Dhr. M. van Ettinger	Adviseur crisisbeheersing, gemeente Rotterdam
Dhr. B. Gerritsma	Safety en Security Manager Feyenoord
Dhr. E. Gudde	Algemeen Directeur Feyenoord
Dhr. S. Hoogervorst	Coördinator Arrestanten Afhandeling (ARAF) politie Rotterdam
Dhr. J. van Merwijk	Stadiondirecteur Feyenoord
Dhr. H. Opmeer	Chef Voetbaleenheid politie Rotterdam-Rijnmond
Dhr. B. Punt	Officier van Justitie, Openbaar Ministerie, Parket Rotterdam
Dhr. M. Ringeling	Operationeel coördinator project 'Hand-in-hand' politie Rotterdam
Dhr. T. Strooband	Supporterscoördinator Feyenoord
Dhr. A. Vervooren	Directeur Veiligheid Rotterdam

Wedstrijdbezoek

Feyenoord – AZ op 10 november 2013

Geraadpleegde documenten

- O-meting Audit Feyenoord, februari 2011 Auditteam Voetbal en Veiligheid
- Brief namens de voetbalvierhoek in Rotterdam in antwoord op een brief van mw. Jorritsma, voorzitter van het Auditteam Voetbal en Veiligheid.
- Convenant Betaald Voetbal Feyenoord Seizoen 2012-2013 (aug-2012)
- Lokaal Actieplan
- Notitie 'Op weg naar normalisatie'
- Notitie 'Normalisatie 2.0 seizoen 2014-2015'
- Relminuten bij het Maasgebouw. Een onderzoek naar aanleiding van ongeregeligheden bij het Maasgebouw op 17 september 2011. Auditteam Voetbal en Veiligheid (2012).

